* S B - 0 1 1 6 / 3 6 0 0 *

SB-0116

Second Year B. A. Examination

March / April – 2011

Sanskrit : Paper - I

ललितसाहित्य, व्याकरण एवं अर्थावबोध

(१) अभिज्ञानशाकुन्तलम् – कालिदासः (२) गङ्गालहरी – जगन्नाथः

(३) व्याकरणम् (४) अर्थावबोधः

(New Course)

Time : 3 Hours] [Total Marks : **70**

સૂચના / Instruction :

નીચે દર્શાવેલ ☛ નિશાનીવાળી વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી. **Fillup strictly the details of ☛ signs on your answer book.** Name of the Examination : ☛ **S. Y. B. A.** Name of the Subject : ☛ **Sanskrit : Paper - 1 (New)** ☛ Subject Code No. : **0 1 1 6** ☛ Section No. (1, 2,.....) : **Nil**	Seat No. : Student's Signature

૧ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** શ્લોકનું ભાષાંતર કરો : ૮

1 (a) Translate any **two** of the following verses : 8

(१) या सृष्टिः स्रष्टुराद्या वहति विधिहुतं या हविर्या च होत्री
ये द्वे कालं विधत्तः श्रुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वम्।
यामाहुः सर्वबीजप्रकृतिरिति यया प्राणिनः प्राणवन्तः
प्रत्यक्षाभिः प्रपन्नस्तनुभिरवतु वस्ताभिरष्टाभिरीशः॥

(२) गाहन्तां महिषा निपानसलिलं शृङ्गैर्मुहुस्ताडितं
छायाबद्धकदम्बकं मृगकुलं रोमन्थमभ्यस्यतु।
विश्रब्धं क्रियतां वराहततिभिर्मुस्ताक्षतिः पल्वले
विश्रामं लभतामिदं च शिथिलज्याबन्धमस्मद्धनुः॥

(३) क्षामक्षामकपोलमानमुरः काठिन्यकतस्तनं
मध्यःकलान्ततरः प्रकामविनतावंसौ छविः पाण्डुरा।
शोप्या च प्रियदर्शना च मदनक्लिष्टेयमालक्ष्यते
पत्राणामिव शोषणेन मरुता स्पृष्टा लता माधवी॥

(४) शुश्रूषस्व गुरुन् कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने
भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः।
भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भाग्येष्वनुत्सेकिनी
यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः॥

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** પૂર્વાપર સંદર્ભ આપીને સમજાવો : ૬

(b) Explain any **two** with reference to the context from following : **6**

(૧) किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्।

(૨) कृतं त्वयोपवनं तपोवनमिति पश्यामि।

(૩) विकारं खलु परमार्थतोऽज्ञात्वानारम्भः प्रतीकारस्य।

(૪) अतिस्नेहः पापशङ्की।

૨ (અ) 'અભિજ્ઞાન શાકુંતલ'ની મૂળકથાવસ્તુ દર્શાવી કાલિદાસે તેમાં કરેલા ફેરફારોની ચર્ચા કરો. ૧૦

2 (a) Discuss the changes done by Kalidas reviewing original plot of 'अभिज्ञान शाकुन्तलम्' **10**

અથવા / OR

૨ (અ) 'અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ'ના છઠ્ઠા અંકની વિસ્તારથી સમાલોચના કરો. ૧૦

2 (a) Review fully the plot of sixth act of Kalidasa's 'अभिज्ञान शाकुन्तलम्'. **10**

(બ) ગમે તે **એક** પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૬

(b) Write critical notes on any **one** of the following : **6**

(૧) દુર્વાસાનો શ્રાપ

(1) Curse of 'दुर्वासा'

(૨) 'અભિજ્ઞાન શાકુંતલ' શીર્ષક

(2) Justify the title of 'अभिज्ञान शाकुंतल'

૩ નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** સાનુવાદ સમજાવો : ૧૦

3 Explain with translation any **two** of the following : **10**

(૧) स्मृतिं याता पुंसामकृतसुकृतानामपि च या
हरत्यन्तस्तन्द्रां तिमिरमिव चन्द्रांशुसरणिः।
इयं सा ते मूर्तिः सकलसुरसंसेव्य सलिला
ममान्तः सन्तापं त्रिविधमपि पापं च हरताम्॥

(૨) स्वभावस्वच्छानां सहजशिशिराणामयमपा–
मपारस्ते मातर्जयति महिमा कोऽपि जगति।
मुदा यं गायन्ति द्युतलमनवद्यद्युतिभृतः
समासाद्याद्यापि स्फुटपुलकसान्द्राः सगरजाः॥

(૩) विलीनो वै वैवस्वतनगरकोलाहलभरो
गता दूता दूरं कचिदपि परेतान्मृगयितुम्।
विमानानां व्रातो विदलयति वीची दिविपदां
कथा ते कल्याणी यदवधि मडीमण्डलमगात्॥

(૪) शरश्चन्द्रश्वेतां शशिशक्लश्वेतालमुकुटां
करैः कुम्भाम्भोजे वरमयनिरासौ च दधतीम्।
सुधाधाराकाराभरणवसनां शुभ्रमकर–
स्थितां त्वां ये ध्यायन्त्युदयति न तेषां परिभवः॥

૪ ગમે તે **બે** વિશે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૦

4 Write critical notes any **two** of the following : **10**

(૧) પંડિત જગન્નાથની દર્પોક્તિઓ

(1) Self esteem of Pandit Jagannath

(૨) સ્તોત્ર કાવ્ય તરીકે 'ગંગાલહરી'

(2) 'गंगालहरी' as a 'स्तोत्रकाव्य'

(૩) જગન્નાથની કૃતિઓ

(3) Works of Jagannath

૫ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે **એક** કૃદંત વ્યાખ્યા તથા ઉદાહરણ સહિત સમજાવો : ૪

5 (a) Explain any **one** of the following with examples : 4

(१) भविष्य कृदन्त

(२) कर्मणि भूतकृदन्त

(३) हेत्वर्थ कृदन्त

(બ) કૌંસમાં સૂચવ્યા પ્રમાણે ગમે તે **ત્રણ** કૃદંતનાં રૂપો આપો : ૩

(b) Give the 'कृदन्तरुप' of any **three** of the following as instructed in the bracket : 3

(१) गम् (कर्मणि भूतकृदन्त)

(२) कथ् (संबंधक भूतकृदन्त)

(३) दा (हेत्वर्थ कृदन्त)

(४) भू (कर्तरि भूतकृदन्त)

(५) वर्ध (कर्मणि वर्तमान कृदन्त)

(६) नी (विध्यर्थ कृदन्त)

(ક) કૃદંતના રૂપો ઓળખાવો : (ગમે તે **ત્રણ**) ૩

(c) Recognise the 'कृदन्तरुप' : (any **three**) 3

(१) श्रोतुम्

(२) जित्वा

(३) आनीय

(४) प्राप्त

(५) कुर्वत

(६) स्थित

(ડ) નીચે આપેલ ગદ્યખંડમાંથી પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોના સંસ્કૃતમાં જવાબ લખો : **૧૦**

(d) Read the following passage and answer in Sanskrit the questions that follow it : **10**

एकस्य राजः गणेश्वरो नाम मन्त्री बभूव। तस्य च नानाविधां सुबुद्धितां श्रुत्वा देवगिरे रामदेवो राजा परमसाश्चयश्चिन्तयामास। कथं मर्त्यलोकवासिनोऽपि, बृहस्पतेरिव मनीषा श्रूयते। भवतु निरुपयामि तावत्। तदनन्तरं स राजा हरसिंहदेवेन राज्ञा समं मैत्रीमांचरत्। तदनन्तरमुभयादिगुपचारेण सौहार्दे समुत्पन्ने स राजा रामदेवो हरसिंहदेवं लिखितद्वारा ययाचे यन्मह्यं द्वौ पुरुषौ प्रेषयितव्यौ, एकः सुधीः द्वितीयो मूर्खश्चेति। तदालोक्य लेखनं पठन् स राजा चिन्तयामास यन्मित्रवचनमपरिहार्यम्। कं सुधियं कं च मूर्खं प्रेषयिष्यामीति।

चिन्ताव्याकुलितं राजानं दृष्टवा मन्त्रिराज उवाच – 'देव ! किमिति चिन्ता कृताऽस्ति। राजोवाच – ततस्तत्र को वा सुधीः, कोवा मूर्खः प्रेषयितव्य इति चिन्तयामि। मन्त्रिराज उवाच – 'न कश्चित् प्रेषयितव्यः। यतो रामदेवो महाराजस्तस्य देवगिरिरिराज्ये किं वस्तु दुर्लभम्। कति पण्डिताः, कति मूर्खा वा न सन्ति। अंते राजा अवदत्–'तत्किं विधातुमुचितम्'।

(१) देवगिरेः राजा किमर्थमाश्चर्यमानुभवत्?

(२) रामदेवः लिखितद्वारा किं ययाचे?

(३) हरसिंहस्य चिन्ताकारणं श्रुत्वा मन्त्री कम् उपायम् अदर्शयत्?

(४) मन्त्रिणः मतेन रामदेवः कीदृशः?

(५) अंते राजा किं अवदत् ?